

Sygn. akt VI ACa 784/18

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 24 lipca 2020 r.

Sąd Apelacyjny w Warszawie VI Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący - Sędzia Ksenia Sobolewska - Filcek (spr.)

Sędziowie: Maciej Kowalski

del. Przemysław Feliga

Protokolant: Patryk Pałka

po rozpoznaniu 24 lipca 2020 roku w Warszawie

na rozprawie

sprawy z powództwa (...) sp. z o.o. w W.

przeciwko D. B.

o zapłatę

na skutek apelacji pozwanej

od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie

z dnia 29 czerwca 2018 r., sygn. akt III C(...)

I. oddala apelację;

I. nakazuje wypłacić na rzecz kuratora dla nieznannej z miejsca pobytu D. B. - adwokata P. S. ze Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w W. kwotę 4050 zł (cztery tysiące pięćdziesiąt złotych) powiększoną o należny podatek VAT tytułem wynagrodzenia należnego za reprezentację pozwanej w postępowaniu apelacyjnym;

II. nakazuje ściągnąć od pozwanej D. B. na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Apelacyjnego w W. kwotę 6668 zł (sześć tysięcy sześćset sześćdziesiąt osiem złotych) tytułem nieuiszczonej opłaty od apelacji.

Sygn. akt VI ACa 784/18

UZASADNIENIE

Powód - (...) Sp. z o.o. w W. domagał się zasądzenia od D. B. 133.340,37 zł wraz z odsetkami ustawowymi od 23 listopada 2012 r. do dnia zapłaty oraz kosztami procesu.

W uzasadnieniu swojego żądania powód wskazał, że jest w posiadaniu weksla podpisanego przez pozwaną in blanco, który wypełnił wobec niespłacenia przez nią należności tytułem umowy leasingu nr (...), a mianowicie rat leasingowych, odszkodowania należnego wobec wypowiedzenia umowy, odsetek od tych płatności oraz kary umownej za niezwrócenie przedmiotu leasingu. Oświadczył też, że pozwana, pomimo wezwania do wykupu weksla, nie zaspokoila roszczenia, ani nie podjęła żadnych czynności zmierzających do zakończenia sporu.

Wobec braku adresu zamieszkania pozwanej, postanowieniem z 12 maja 2014 r. Sąd Okręgowy ustanowił dla niej kuratora procesowego dla osoby nieznannej z miejsca pobytu.

W odpowiedzi na pozew kurator D. B. wniósł o oddalenie powództwa i obciążenie powoda kosztami procesu.

W uzasadnieniu powyższego stanowiska strona pozwana podniosła zarzut wypełnienia weksla w sposób nieprawidłowy, sprzeczny z umową wekslową. Zarzuciła, że powód nie przedstawił żadnych dowodów, z których wynikałoby, iż weksel został wypełniony w sposób właściwy. Zaprzeczyła, aby leasingodawcy przysługiwało odszkodowanie z tytułu wypowiedzenia umowy leasingu, odsetek oraz kary umownej. Podniosła, że powód nie udowodnił, ani zasadności roszczenia, ani jego wysokości. Zakwestionowała okoliczność prawidłowego doręczenia pozwanej wezwania do zapłaty sumy z weksla, jak również ważność umowy leasingu – w tym umocowanie osób podpisanych pod umową za powoda, do działania w jego imieniu. Podniosła wreszcie zarzut przedawnienia roszczeń dochodzonych pozwem.

Sąd Okręgowy w W. wyrokiem z 20 października 2015 r., wydanym w sprawie (...), oddalił powództwo i przyznał wynagrodzenie kuratorowi dla nieznannej z miejsca pobytu D. B.. W uzasadnieniu powyższego rozstrzygnięcia Sąd Okręgowy wskazał na nieważność umowy leasingu z uwagi na jej sygnowanie przez osoby, które nie miały umocowania do działania w imieniu powodowej Spółki.

Na skutek apelacji powoda, Sąd Apelacyjny w W. wyrokiem z 27 kwietnia 2017 r. (sygn.. akt (...)) uchylił wyrok z 20 października 2015 r. i przekazał sprawę Sądowi Okręgowemu w W. do rozpoznania wraz z orzeczeniem o kosztach postępowania apelacyjnego.

Sąd Apelacyjny stwierdził, że Sąd Okręgowy winien w sposób poprawny dopuścić, przeprowadzić i ocenić wnioskowane przez stronę pozwaną dowody w zakresie istotnym dla sprawy, tj. co do przesądzenia istnienia ważnej umowy i uzupełnienia weksla zgodnie z porozumieniem wekslowym. Przywołał pkt 4.7 OWUL, jak i art. 709¹³ k.c., w zakresie przesłanek wypowiedzenia umowy leasingu i podniósł, że w realiach niniejszej sprawy Leasingodawca dwukrotnie wzywał pozwaną do zapłaty zaległych rat i dwukrotnie udzielił jej dodatkowego terminu na zapłacenie należności. Podkreślił, że to na pozwanej, która powoływała się na to, że wpisana przez stronę powodową w wekslu kwota nie miała uzasadnienia w objętym zabezpieczeniem stosunku wynikającym z umowy leasingu z dnia 22 września 2010 r., spoczywał ciężar dowodu tej okoliczności, pod rygorem nieuwzględnienia podniesionych zarzutów, w tym poprzez zobowiązanie do przedstawienia odpowiednich dokumentów przez stronę przeciwną.

W dalszym toku postępowania strony podtrzymały dotychczasowe stanowiska.

Wyrokiem z 29 czerwca 2018 r. Sąd Okręgowy w W. zasądził od pozwanej na rzecz powoda 133.340,37 zł wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od 23 listopada 2012 r. do dnia zapłaty oraz koszty procesu (art. 98 § 1 k.p.c.), a także przyznał wynagrodzenie kuratorowi dla nieznannej z miejsca pobytu D. B..

Powyższe rozstrzygnięcie Sąd Okręgowy poprzedził następującymi ustaleniami, poczynionymi w oparciu o złożone do akt dokumenty:

W dniu 22 września 2010 r. D. B. zawarła z (...) umowę leasingu operacyjnego nr (...). Na tym dokumencie swój podpis złożyli: leasingobiorca oraz - w imieniu finansującego, na postawie pełnomocnictwa - I. P. i M. W..

Na mocy tej umowy Finansujący zobowiązał się oddać Korzystającemu do używania albo używania i pobierania pożytków, na czas oznaczony, ładowarkę kołową typu (...), a Korzystający zobowiązał się zapłacić Finansującemu w uzgodnionych ratach wynagrodzenie pieniężne w postaci pierwszej raty, rat okresowych oraz innych rat. Raty okresowe miały być płatne z góry w terminie do 5 dnia każdego miesiąca, w którym staną się wymagalne. Wartość przedmiotu leasingu określono na 188.600 zł netto.

Do umowy załączono ogólne warunki leasingu, a działająca w imieniu D. (...) D. B. złożyła oświadczenie, że powyższe warunki otrzymała, rozumie i zobowiązuje się do ich przestrzegania, poświadczając tę okoliczność własnoręcznym podpisem.

Z treści OWU wynika, że w przypadku niezapłacenia w terminie jakiegokolwiek należności lub jej części, Korzystający zobowiązuje się, bez dodatkowego wezwania, wpłacić zaległą kwotę wraz z odsetkami za zwłokę w wysokości dwukrotności odsetek ustawowych za każdy dzień zwłoki, licząc od dnia następującego po dacie wymagalności do dnia zapłaty /pkt 4.6 OWUL/. Jeżeli Korzystający dopuszcza się zwłoki z zapłatą co najmniej jednej raty, Finansujący wyznaczy mu dodatkowy termin do zapłaty zaległości, a po jego bezskutecznym upływie ma prawo wypowiedzieć umowę ze skutkiem natychmiastowym /pkt 7.7 OWUL/. Wszelkie rozliczenia między Finansującym i Korzystającym związane z wypowiedzeniem/wygaśnięciem umowy przed upływem podstawowego czasu jej trwania dokonywane miały być w oparciu o kwotę bazową, stanowiącą równowartość sumy wszystkich przewidzianych w umowie, a niezapłaconych, rat oraz raty końcowej (wartości resztowej), określonej w umowie, zdyskontowanych stopą odpowiednio WIBOR 3M z dnia zawarcia umowy /pkt 4.9 OWUL/.

W przypadku, gdy umowa leasingu wygaśnie zgodnie z pkt 7.4 lub, gdy z przyczyn nie leżących po stronie Finansującego przedmiot leasingu nie zostanie nabyty przez Korzystającego, lub osobę trzecią przez niego wskazaną, Korzystający zobowiązuje się na pisemne wezwanie Finansującego zapłacić mu we wskazanym terminie i kwocie odszkodowanie, nie wyższe, niż cena sprzedaży określona w umowie leasingu, które pomniejszone zostanie o kwotę uzyskaną ze zbycia przedmiotu, po uwzględnieniu poniesionych przez Finansującego kosztów odbioru i zbycia przedmiotu leasingu - w przypadku, gdy Korzystający nie zapłaci odszkodowania w tym terminie i kwocie, Finansującemu przysługuje prawo do odsetek od kwoty odszkodowania, wyliczonych w sposób określony w pkt 4.6. /pkt 7.5 OWUL/.

W przypadku wypowiedzenia umowy ze skutkiem natychmiastowym, Korzystający zobowiązuje się niezwłocznie zwrócić przedmiot leasingu na własny koszt i ryzyko, do miejsca i w terminie wskazanym przez Finansującego oraz zapłacić wszelkie zaległe należności wraz z odsetkami /pkt 10.9 OWUL/.

W przypadku, gdy przedmiot leasingu nie zostanie zwrócony do miejsca i terminie wskazanym przez Finansującego lub nie zostanie sprzedany przez Finansującego przez 30 dni, Korzystający zobowiązuje się zapłacić mu odszkodowanie nie wyższe, niż równowartość kwoty bazowej powiększonej o odsetki według stopy przewidziane w pkt 4.6, liczone od kwoty bazowej /pkt 10.10 OWUL/.

Na zabezpieczenie spłaty zobowiązań wynikających z umowy leasingu D. B. złożyła do dyspozycji (...) weksel gwarancyjny in blanco bez protestu, z wystawienia własnego. W deklaracji wekslowej Korzystający oświadczył, że Leasingodawca ma prawo wypełnić weksel w każdym czasie, w przypadku naruszenia przez Korzystającego (Wystawcę) warunków umowy leasingu, na sumę odpowiadającą wszelkim zobowiązaniom finansowym Korzystającego, wynikającym z umowy. (...)miał prawo do opatrzenia weksla datą płatności według własnego uznania, zawiadamiając Korzystającego listem poleconym ze zwrotnym poświadczeniem odbioru, pod adresem Korzystającego (Wystawcy) podanym w deklaracji, przy czym za prawidłowo doręczone uznaje się pismo nie odebrane od kuriera lub awizowane i nie podjęte w terminie, albo wysłane na ostatni adres, po 14 dniach od wysłania .

Pismem nadanym 20 czerwca 2011 r. Leasingodawca wezwał Korzystającego do zapłaty zaległości w terminie do 27 czerwca 2011 r. wskazując, że saldo należności z umowy (...) na dzień 13 czerwca 2011 r. wynosi 4 017,64 zł . Kolejnym wezwaniem nadanym 20 lipca 2011 r. (...) domagał się od Korzystającego zapłaty zaległości z tytułu umowy (...) w terminie do 27 lipca 2011 r. wskazując, że wynosi ona 8 061,38 zł . Umocowanie do podpisywania wezwań do zapłaty zaległości zostało przez (...) udzielone E. P. i S. R., w formie stosownych pełnomocnictw.

Pismem nadanym 4 sierpnia 2011 r. Leasingodawca wystosował do Korzystającego „wypowiedzenie umowy leasingu”, w którym wskazał, że zaległe raty leasingowe wynoszą 4 043,74 zł, a odsetki umowne 40,95 zł, wzywając jednocześnie

do zapłaty odszkodowania w wysokości 110 139,63 zł w terminie do 31 sierpnia 2011 r., a także do zwrotu przedmiotu leasingu.

W dniu 8 listopada 2012 r. (...) sporządził rozliczenie wierzytelności, w którym należność główną wyliczono na 4 043,74 zł, należność odsetkową na 18 951,00 zł, odszkodowanie na 110 139,63 zł, a koszty windykacji na 205,41 zł, łączną należność ustalając na 133 340,37 zł.

Wobec stwierdzenia, że termin płatności należności wynikających z przedmiotowej umowy leasingu upłynął bezskutecznie, powód wypełnił weksel gwarancyjny na kwotę 133 340,37 zł, wskazując datę jego płatności na 22 listopada 2012 r. i skierował do pozwanej pismo zatytułowane „przedstawienie weksla do zapłaty”. W piśmie tym Finansujący wezwał Korzystającego do zapłaty ww. kwoty w nieprzekraczalnym terminie do 22 listopada 2012 r.

Do dnia zamknięcia rozprawy należność wynikająca z weksla nie została uiszczona, a przedmiot leasingu nie został zwrócony.

W ocenie Sądu Okręgowego powództwo (...) Sp. z o.o. w W. zasługiwało na uwzględnienie.

Odnosząc się do zarzutu nieważności postępowania z uwagi na działanie kuratora procesowego Sąd Okręgowy stwierdził, że ustawodawca dopuścił możliwość ustanowienia kuratora procesowego na podstawie art. 144 § 1 k.p.c., w celu obrony praw osoby, której miejsce pobytu nie jest znane. W niniejszej sprawie zaś podpisując sporną umowę jako Korzystający, pozwana zobowiązała się do niezwłocznego zawiadomienia Finansującego o każdorazowej zmianie swojej siedziby i adresu dla doręczeń. Strony ustaliły też, że brak takiego powiadomienia skutkować miał tym, że korespondencja wysłana na adresy wskazane w umowie lub ostatnim zawiadomieniu o zmianie, zostanie uznana za skuteczną, w terminie 14 dni od daty wysłania /pkt 9.1. OWUL/. Miejsce pobytu pozwanej nie jest obecnie znane. Bezskuteczne są też poszukiwania podjęte przez organy ścigania listem gończym, gdyż pozwana ukrywa się poza granicami kraju /postanowienie z dnia 19 maja 2017 r. o zawieszeniu śledztwa/. Zatem uznać należy, że dłużnik wekslowy nie ujawniając swojego adresu działał na własną szkodę, której skutków nie może ponosić strona powodowa.

Nieważność postępowania mogłaby w tej sprawie zachodzić jedynie wówczas, gdyby kurator nie podjął żadnych czynności procesowych za nieobecną pozwaną. Tymczasem kurator pozwanej w sposób należyty reprezentował jej interesy, zarówno poprzez formułowanie pism procesowych, jak i osobiste stawiennictwo na terminach kolejnych rozpraw. Zarzut nieważności postępowania jest więc niezasadny.

Dokonując natomiast merytorycznej oceny żądania pozwu, Sąd Okręgowy miał na uwadze, że podstawą powództwa był weksel in blanco wystawiony przez pozwaną na poczet zabezpieczenia roszczeń z zawartej pomiędzy stronami umowy leasingu.

Choć pozwana nie podniosła zarzutu nieważności weksla, Sąd Okręgowy z urzędu odniósł się do tej kwestii w świetle wymogów formalnych Prawa wekslowego (art. 10 w zw. z art. 101 w zw. z art. 102) i stwierdził, że sporny weksel zawiera nazwę „weksel” w samym tekście dokumentu, przyrzeczenie bezwarunkowe zapłaty oznaczonej sumy pieniężnej, nazwę podmiotu, na którego rzecz zapłata ma być dokonana, oznaczenie miejsca i terminu płatności, oznaczenie daty i miejsca wystawienia weksla, podpis wystawcy weksla. Nie ulega też wątpliwości, iż głównym dłużnikiem z weksla, to jest takim dłużnikiem, na którym ciąży przede wszystkim obowiązek zapłaty sumy wekslowej, jest w wekslu własnym jego wystawca, a więc pozwana.

Sąd Okręgowy stwierdził też, że sporny weksel - niepełny w rozumieniu art. 10 Prawa wekslowego - pełni rolę zabezpieczenia spłaty zobowiązań wystawcy wynikających z ramowej umowy sprzedaży i sprzedaży tuczników.

Sąd Okręgowy stwierdził też, że weksel in blanco jest uzupełniony zgodnie z zawartą deklaracją wekslową, gdy umieszczono w nim elementy odpowiadające umowie osoby na nim podpisanej z osobą, której weksel został wręczony. W sprawie niniejszej powód zawiadomił pozwaną o wypełnieniu weksla, wzywając ją do zapłaty, co przesądza zasadność odpowiedzialności wekslowej pozwanej. Wystawienie weksla, stwarza zaś domniemanie

istnienia wierzytelności wekslowej w wysokości sumy wekslowej i przerzuca ciężar dowodu przeciwnego na dłużnika, to jest pozwaną. Przy czym podniesienie przez dłużnika wekslowego zarzutów ze stosunku podstawowego nie powoduje utraty przez posiadacza weksła formalnej i materialnej legitymacji wekslowej. W dalszym ciągu zatem to na dłużniku wekslowym spoczywa ciężar udowodnienia, że weksel wypełniony został niezgodnie z zawartym porozumieniem wekslowym (art. 6 k.c.).

Ostatecznie, zdaniem Sądu Okręgowego, obowiązkiem powoda było wykazanie sposobu wyliczenia i części składowych sumy wekslowej, po to, aby w dalszym ciągu procedować już w oparciu o wyliczoną sumę wekslową. Powód w niniejszej sprawie przedstawiał też sposób wyliczenia sumy wekslowej oparty na dokumencie rozliczenia należności.

A wobec zarzutów podniesionych przez pozwaną, spór pomiędzy stronami przeniósł się ze stosunku wekslowego również na stosunek podstawowy - umowę leasingu. Pozwana kwestionowała bowiem umocowanie osób podpisanych pod umową leasingu, a także umocowanie osób podpisanych pod wezwaniami do zapłaty.

W związku z tymi zarzutami powód przedstawił poświadczone notarialnie pełnomocnictwa uprawniające osoby podpisane pod treścią umowy leasingu do takiego działania. Sama też pozwana, w dacie zawierania umowy i w dalszym czasie trwania stosunku leasingu, nie podnosiła zastrzeżeń co do ważności umowy. Natomiast kurator procesowy, działający w imieniu pozwanej, próbował podważać umocowanie osób działających w imieniu Spółki, wskazując na to, że strona powodowa nie przedstawiła dokumentów dotyczących procedur wewnętrznych stanowiących podstawę skuteczności osób działających w imieniu powoda. Powód, przedstawiając odpisy pełnomocnictw i odpisy z KRS wskazywał, że pełnomocnictwa zostały im udzielone przed podpisaniem umowy i do chwili jej zawarcia, jak również w czasie, gdy wezwano pozwaną do zapłaty zaległych płatności oraz dokonano wypowiedzenia umowy, jak również wezwania do wykupu weksła, nie wygasły.

Sąd Okręgowy stwierdził, że z pełnomocnictwa udzielonego I. P. 6 kwietnia 2009 r. i M. W. 26 kwietnia 2010 r. wynika, że powodowa Spółka upoważniła je do podpisywania w jej imieniu dokumentów skutkujących powstaniem zobowiązań finansowych Spółki, bądź powodujących dysponowanie jej majątkiem w procesie zawierania i realizacji umów leasingu zgodnie z instrukcją służbową dotyczącą procedur wewnętrznych Spółki, jak również zgodnie z załącznikiem (...) do Instrukcji służbowej. Jednak procedury wewnętrzne nie warunkują skuteczności oświadczeń woli składanych w imieniu powoda przez wyznaczonych pełnomocników w stosunkach z podmiotami zewnętrznymi. Co więcej, w dacie zawierania umowy nie budziły one wątpliwości samej pozwanej, która nie kwestionowała ich także w toku realizacji umowy. Powód potwierdził też ważność i skuteczność tych pełnomocnictw i zaprzeczył, aby wypowiedział stosunek pracy którejkolwiek z tych osób.

Sąd Okręgowy stwierdził też, że nawet uznając za uzasadnioną tezę strony pozwanej o braku umocowania pełnomocników powoda do działania w jego imieniu, wskazać należy, że zgodnie z art. 97 k.c. osobę czynną w lokalu przedsiębiorstwa przeznaczonym do obsługi publiczności poczytuje się w razie wątpliwości za umocowaną do dokonywania czynności prawnych, które zazwyczaj bywają dokonywane z osobami korzystającymi z usług tego przedsiębiorstwa. Zatem to przedsiębiorca ponosi ryzyko, że osoba taka postąpi w sposób przez niego nieoczekiwany lub wręcz dla niego niekorzystny. Zasada ta chroni więc drugą stronę stosunku prawnego.

W tożsamy sposób Sąd Okręgowy ocenił wątpliwości strony pozwanej co do zakresu umocowania W. W., który posługiwał się w stosunkach z pozwaną pełnomocnictwem z 9 lipca 2010 r. Z tego dokumentu wynika, że powodowa Spółka upoważniła go do podpisywania w jej imieniu dokumentów skutkujących powstaniem zobowiązań finansowych Spółki bądź powodujących dysponowanie jej majątkiem w procesie zawierania i realizacji umów leasingu zgodnie z instrukcją służbową dotyczącą procedur wewnętrznych Spółki, przy czym obejmuje ono wyłącznie prawo do podpisywania w imieniu Spółki pism wypowiadających umowę leasingu.

Sąd Okręgowy uznał też za bezzasadne zarzuty strony pozwanej co do zakresu umocowania osób, które podpisały wezwania do zapłaty - E. P. i S. R.. W świetle pełnomocnictw z 7 listopada 2008 r. byli oni upoważnieni do podpisywania w imieniu powoda dokumentów skutkujących powstaniem zobowiązań finansowych Spółki, bądź powodujących dysponowanie jej majątkiem w procesie zawierania i realizacji umów leasingu zgodnie z załącznikiem

(...) do Instrukcji służbowej dotyczącej procedur wewnętrznych, przy czym obejmowało ono wyłącznie prawo do podpisywania w imieniu Spółki pism informujących klientów o nieregulowanych należnościach i wzywających do zapłaty zaległych należności oraz not odsetkowych.

Tym samym, Sąd Okręgowy uznał zarzut nieważności umowy leasingu za bezzasadny.

Badając natomiast kwestię wypełnienia weksla zgodnie z deklaracją wekslową Sąd Okręgowy stwierdził, że Korzystający nie płacił regularnie rat, wobec czego Finansujący skutecznie wypowiedział umowę. Zatem, w świetle art. 709¹³ § 1 k.c., zaktualizowało się uprawnienie do wypełnienia weksla. Nie ulega bowiem wątpliwości, że pozwana zalegała już w czerwcu 2011 r. z zapłatą raty leasingowej i leasingodawca dwukrotnie aż wzywał ją do zapłaty zaległych rat, tym samym dwukrotnie aż udzielono jej dodatkowego terminu na zapłacenie zaległości, co uprawnia wniosek o "odpowiedniości" dodatkowego terminu do zapłacenia zaległości przez podmiot profesjonalny (przedsiębiorcę). Kolejnym pismem z 1 sierpnia 2011 r. Spółka wypowiedziała pozwanej umowę leasingu i wezwała do zapłaty należności i zwrotu przedmiotu leasingu. Pozwana nie dokonała zapłaty i nie zwróciła przedmiotu leasingu. W tej kwestii Sąd Okręgowy związany był poglądem sądu odwoławczego, przyjmując go za własny i podzielając.

Sąd Okręgowy stwierdził ponadto, że zgodnie z art. 709¹⁵ k.c. finansujący, w razie wypowiedzenia umowy na skutek okoliczności, za które odpowiedzialność ponosi korzystający, może żądać od niego zapłaty niezapłaconych a przewidzianych w umowie rat, jednak w pomniejszeniu o korzyści uzyskane przez finansującego na skutek rozwiązania umowy i zapłaty pozostałych rat przed umówionym terminem. Obowiązek natychmiastowej zapłaty dotyczy pozostałych rat leasingowych (przewidzianych w umowie a niezapłaconych), a więc tych, których termin płatności przypada po rozwiązaniu umowy na skutek wypowiedzenia, istnieje więc pomimo dalszego niekorzystania z przedmiotu umowy i wynika wprost z treści ww. przepisu. Brak zatem podstaw do uznania, iż jest on niezgodny z prawem. Finansujący mógł więc żądać od Korzystającego natychmiastowego zapłacenia wszystkich rat przewidzianych w umowie i niezapłaconych, oraz odszkodowania za natychmiastowe rozwiązanie umowy, o którym mowa w pkt 10.10 OWUL, pomniejszonych o korzyści, jakie Finansujący uzyskał wskutek ich zapłaty przed umówionym terminem oraz wskutek rozwiązania umowy leasingu.

Wbrew więc twierdzeniom powoda, w pkt 10.10 OWUL nie zagwarantowano na rzecz Finansującego kary umownej. Kara umowna musi być bowiem określona ściśle co do wysokości (kwoty). Tymczasem zapisano, że jeżeli Korzystający nie zwróci przedmiotu leasingu do miejsca i w terminie wskazanym przez Finansującego, Korzystający zapłaci Finansującemu na jego pisemne wezwanie „we wskazanej przez niego terminie i kwocie, odszkodowanie nie wyższe niż równowartość kwoty bazowej” wraz z podwójnymi odsetkami ustawowymi liczonymi od kwoty bazowej od dnia wypowiedzenia umowy do dnia zapłaty. Zapis ten oznacza tyle, że korzystający ma zapłacić odszkodowanie, a odszkodowanie to nie będzie większe niż kwota bazowa. Nie jest to ściśle wskazanie kwoty kary umownej - a jedynie ograniczenie górnego pułapu odszkodowania.

W ocenie Sądu Okręgowego nie ulega także wątpliwości, że strona powodowa przedstawiła rozliczenie umowy leasingu i zgodnie z nią dokonywała wyliczenia sumy wekslowej wynoszącej łącznie 133 340,37 zł:

- należność główna na dzień 8 listopada 2012 r. została wyliczona na 4 043,74 zł /z tytułu nieuiszczenia raty leasingowej/;
- należność odsetkową ustalono na 18 951,00 zł;
- odszkodowanie ustalono na 110 139,63 zł;
- koszty windykacji na 205,41 zł.

Rozliczenie to, choć przedstawione w dokumencie prywatnym, w świetle treści umowy leasingu nie przeczy zasadom wyliczenia samego odszkodowania w odniesieniu do zawartej pomiędzy stronami umowy leasingu oraz wyrażonym w art. 709¹ i n. k.c.

Sąd Okręgowy zważył, że strona pozwana próbowała wykazać, że powodowi nie należy się więcej, niż 58 225,38 zł, porównując wartość netto przedmiotu leasingu z wartością brutto spłaconych rat i próbując odliczyć od wartości odszkodowania odsetki. Pomniejszenie o kwotę należnych odsetek oznaczałoby jednak, że skutkiem wypowiedzenia umowy Finansujący ponosiłby stratę, co unicestwiałoby cel regulacji z art. 709¹⁵ k.c., zapewniający mu odtworzenie położenia, w jakim by się znajdował, gdyby umowa została wykonana prawidłowo.

Tymczasem, zgodnie z OWUL, w przypadku niezapłacenia w terminie jakiejkolwiek należności lub jej części, Korzystający zobowiązał się, bez dodatkowego wezwania, wpłacić zaległą kwotę wraz z odsetkami za zwłokę w wysokości dwukrotności odsetek ustawowych za każdy dzień zwłoki, licząc od dnia następującego po dacie wymagalności do dnia zapłaty. Jeżeli Korzystający dopuszcza się zwłoki z zapłata co najmniej jednej raty, Finansujący wyznaczy mu dodatkowy termin do zapłaty zaległości, a po jego bezskutecznym upływie, ma prawo wypowiedzieć umowę ze skutkiem natychmiastowym. Wszelkie rozliczenia między Finansującym i Korzystającym związane z wypowiedzeniem/wygaśnięciem umowy przed upływem podstawowego czasu jej trwania dokonywane miały być w oparciu o kwotę bazową stanowiącą równowartość sumy wszystkich przewidzianych w umowie, a niezapłaconych rat oraz raty końcowej (wartości resztowej), określonej w umowie, zdyskontowanych stopą odpowiednio WIBOR 3M z dnia zawarcia umowy.

Biorąc pod uwagę to, że już w dniu wypowiedzenia umowy odsetki za opóźnienie wynosiły 40,95 zł, a powód zgodnie z umową mógł pobierać odsetki w podwójnej wysokości, Sąd Okręgowy stwierdził, że sama wysokość wyliczonych odsetek ustawowych za opóźnienie od daty skutecznego wypowiedzenia umowy do dnia wystawienia weksła wyliczona na kalkulatorze I. wynosiłaby 17 731,28 zł. Zatem, stosownie do OWUL, powód tylko tytułem odsetek mógł zażądać 35 462,56 zł (jako jej podwójnej wysokości). Naliczył natomiast kwotę jedynie o nieco ponad 1 000 zł wyższą od wynikającej z kalkulatora odsetkowego.

Nie ulega też wątpliwości, że powodowi należy się suma odpowiadająca wysokości nieuiszczonych rat leasingowych, jak również odszkodowanie za niezwrócenie przedmiotu leasingu. Sąd Okręgowy stwierdził zaś, że nie sposób uznać, by w świetle kalkulacji rat leasingowych i wartości przedmiotu leasingu, przy uwzględnieniu stopnia jego zużycia, po okresie niespełna jednego roku od chwili zawarcia umowy, kwota odszkodowania w wysokości 110 139,63 zł była wygórowana, a należność niewymagalna w świetle art. 709¹⁵ k.c.

W ocenie Sądu Okręgowego wskazanej kwoty kosztów windykacji również nie sposób uznać za wygórowaną /w świetle konieczności podjęcia działań zmierzających do odzyskania przedmiotu leasingu/.

Ostatecznie, zdaniem Sądu Okręgowego, suma wekslowa wyliczona została w sposób poprawny, w żadnym stopniu nie przewyższający należności możliwej do dochodzenia (co wynika chociażby ze zliczenia wysokości samych rat leasingowych, nawet bez doliczania kwoty bazowej), a strona pozwana nie wykazała okoliczności przeciwnych. Zaś wobec klarowności przedstawionego sposobu wyliczenia należności wekslowej brak było podstaw do dalszego prowadzenia postępowania dowodowego w tym zakresie.

Odnosząc się natomiast do zarzutu przedawnienia roszczenia wekslowego Sąd Okręgowy zważył, że termin przedawnienia roszczenia ze stosunku podstawowego, zgodnie z regułą art. 120 k.c., rozpoczyna bieg od dnia, w którym świadczenie ze stosunku podstawowego stało się wymagalne. Natomiast początek biegu terminu przedawnienia roszczenia z weksła własnego skierowanego przeciwko wystawcy weksła własnego, zgodnie z art. 70 w związku z art. 103 i 104 ustawy z 1936 r. - Prawo wekslowe, liczy się od dnia płatności weksła. Tę samą zasadę stosuje się do weksli in blanco. Przedawnienie praw z weksła in blanco nie rozpoczyna bowiem biegu do czasu jego wypełnienia, bez względu na termin przedawnienia roszczenia podstawowego. Treścią upoważnienia zawartego w deklaracji wekslowej towarzyszącej wystawieniu weksła in blanco, wręczanego dla zabezpieczenia określonego roszczenia, jest

jednak objęte uzupełnienie weksla przed upływem terminu przedawnienia roszczenia podlegającego zabezpieczeniu. A zgodnie z art. 70 Prawa wekslowego, roszczenia wekslowe przeciw akceptantowi ulegają przedawnieniu z upływem lat trzech, licząc od dnia płatności wekslu. W sprawie niniejszej natomiast termin płatności weksla określono na 22 listopada 2012 r., zaś pozew skutecznie wniesiono 18 stycznia 2013 r. Zatem roszczenie wekslowe powoda wobec pozwanej nie uległo przedawnieniu. Również termin przedawnienia wierzytelności z tytułu umowy leasingu wynosi 3 lata (art. 118 k.c., roszczenie dochodzone w związku z działalnością gospodarczą) i zaczął biec najwcześniej w dniu jej wypowiedzenia. Mógłby więc upłynąć w sierpniu 2014 r., gdyby nie został przerwany w chwili wniesienia pozwu, to jest w dniu 18 stycznia 2013 r.

Ostatecznie, w ocenie Sądu Okręgowego, powód miał podstawy do wypełnienia weksla i dochodzenia od pozwanej żądanej kwoty wraz z odsetkami w wysokości wskazanej w pozwie, zgodnie z art. 481 k.c. Skoro bowiem wypełnił weksel gwarancyjny, wskazując datę jego płatności na 22 listopada 2012 r. i skierował do dłużniczki pismo, w którym wezwał Korzystającego do zapłaty ww. kwoty w nieprzekraczalnym terminie do 22 listopada 2012 r., odsetki należą się od dnia następnego, to jest od dnia 23 listopada 2012 r. Sąd Okręgowy stwierdził też, że pozwana nie kwestionowała terminu naliczania odsetek wskazanego w pozwie, a zasadność i sposób ustalenia wymagalności żądania ubocznego nie budzi wątpliwości w świetle przedstawionych dowodów.

W ocenie Sądu Okręgowego nie jest też zasadny zarzut naruszenia przez powoda zasad współzycia społecznego. Samo bowiem powołanie się na klauzulę generalną, bez uściślenia okoliczności, w jakich mogłaby ona mieć zastosowanie, nie zasługuje na uwzględnienie. Kurator pozwanej wskazywał, że całość przysługującego powodowi wynagrodzenia tytułem umowy leasingu nr (...)zamykała się kwotą 188 600,00 zł. Nie ulega jednak wątpliwości, że pozwana nie płaciła terminowo należnych rat i nie zwróciła przedmiotu leasingu. Zgodnie natomiast z art. 354 § 2 k.c. wierzyciel powinien współdziałać z dłużnikiem przy wykonywaniu zobowiązania i dla oceny wykonania tego obowiązku należy stosować te same kryteria, które służą określeniu wzorca należytego zachowania dłużnika, ujęte w art. 354 § 1 k.c. Przepis art. 354 § 1 k.c. stanowi zaś, że obowiązkiem dłużnika jest wykonać zobowiązanie zgodnie z jego treścią. Chodzi więc o wszelkie powinności, jakie na dłużnika nakłada zdarzenie, które kreuje zobowiązanie oraz nakazy wyznaczone przez normy prawne, właściwe dla danego zdarzenia. Stąd art. 354 § 1 k.c. uzupełnia to podstawowe kryterium oceny zachowań dłużnika o dalsze: zgodność z celem społeczno-gospodarczym zobowiązania, z zasadami współzycia społecznego oraz z ustalonymi zwyczajami, o ile takie istnieją.

W ocenie Sądu Okręgowego w sprawie niniejszej to pozwana swoim zachowaniem, które należy traktować jako niewypełnienie podstawowych obowiązków dłużnika, a które w konsekwencji doprowadziło do zerwania stosunku zobowiązaniowego, opartego na wzajemnym wypełnieniu przez strony swoich obowiązków, zainicjowała spór. Nie może zatem skutecznie powoływać się na zarzut braku współpracy wierzyciela, tym bardziej, że okoliczność ta nie została potwierdzona. Zachowania powoda, który dochodzi roszczeń wynikających z zawartej umowy nie można więc uznać, ani za sprzeczne ze społeczno-gospodarczym przeznaczeniem prawa, ani za jego nadużycie. Jest bowiem wynikiem realizacji przysługujących mu praw podmiotowych. Zasadzeniu roszczenia nie sprzeciwiają się również zasady słuszności. Istotą prawa cywilnego jest strzeżenie praw podmiotowych, a zatem wszelkie rozstrzygnięcia prowadzące do redukcji bądź unicestwienia tych praw mają charakter wyjątkowy. Odmowa udzielenia ochrony prawnej na podstawie art. 5 k.c., z uwagi na jego wyjątkowy - w powyższym ujęciu - charakter musi być więc uzasadniona istnieniem okoliczności rażących i nieakceptowanych w świetle powszechnie uznawanych w społeczeństwie wartości. Zdaniem Sądu Okręgowego, zasady współzycia społecznego nie służą też ochronie odmowy uregulowania zaciągniętych zobowiązań. Nie sposób zatem uznać, że strona powodowa zachowała się w sposób niezgodny z zasadami współzycia społecznego, co uzasadnia odmowę uznania zasadności zarzutu podniesionego na podstawie art. 5 k.c.

Apelację od powyższego wyroku wniosła strona pozwana, reprezentowana przez wyznaczonego dla niej kuratora. Zaskarżając wyrok w całości (poza orzeczeniem dotyczącym wynagrodzenia kuratora) zarzuciła Sądowi Okręgowemu:

1. błąd w ustaleniach faktycznych polegających na uznaniu jakoby weksel in blanco stanowił zabezpieczenie spłaty zobowiązań wynikających „z ramowej umowy sprzedaży / sprzedaży tuczników”;

2. obrazę przepisów postępowania poprzez niezastosowanie art 6 k.c. oraz zastąpienie strony powodowej w wyjaśnieniu kwoty roszczenia dochodzonego przez stronę powodową;

3 obrazę przepisów prawa materialnego poprzez niewłaściwe zastosowanie art 10 Prawa wekslowego oraz bezzasadne uznanie, jakoby weksel in blanco został wypełniony prawidłowo w sytuacji, gdy deklaracja wekslowa nie przewidywała możliwość uzupełnienia weksla in blanco roszczeniami przysługującymi wskutek wypowiedzenia tej umowy leasingu (tj. roszczeniami powstałymi po utracie przez umowę leasingu mocy obowiązującej).

Wobec powyższych zarzutów skarżąca wniosła o zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenie powództwa co do kwoty 133 340,37 zł wraz z ustawowymi odsetkami od 23 listopada 2012 r. do dnia zapłaty, jak również zasądzenie od strony powodowej na rzecz pozwanej 30 552,04 zł tytułem zwrotu kosztów procesu oraz zwrot kosztów postępowania apelacyjnego.

W uzasadnieniu apelacji skarżąca wskazała, że z ustaleń Sądu Okręgowego wynika, iż sporny weksel pełni rolę zabezpieczenia spłaty zobowiązań wynikających z ramowej umowy sprzedaży i sprzedaży tuczników, co nie odpowiada treści umowy leasingu przedstawionej w tej sprawie. Nie ulega zaś wątpliwości, iż ustalenie co właściwie stanowiło przedmiot leasingu należy do istotnych elementów ustalenia stanu faktycznego, ponieważ niewłaściwe ustalenie przedmiotu leasingu może poddawać w wątpliwość to, czy rozpatrywano prawidłową umowę leasingu. W konsekwencji nie jest pewne, czy przyjęte przez Sąd Okręgowy za bezsporne fakty dotyczyły spłaty właściwego zobowiązania oraz zwrotu prawidłowo ustalonego przedmiotu leasingu (tj. ładowarki kołowej a nie tuczników).

Skarżąca podniosła też, że to na stronie powodowej spoczywał obowiązek należytego wykazania, że dochodzona kwota roszczenia znajduje odzwierciedlenie w faktycznym i prawidłowym rozliczeniu umowy leasingu, zaś działanie podjęte przez sąd godziło w zasadę równowagi stron procesu. Sąd Okręgowy nie odniósł się też do zarzutu wypełnienia weksla niezgodnie z deklaracją wekslową, która nie przewidywała możliwości jego wypełnienia roszczeniem strony powodowej po utracie przez umowę leasingu mocy obowiązującej, w oparciu o art. 709¹⁵ k.c. Strona powodowa zaniedbała sformułowania deklaracji wekslowej w sposób nie pozostawiający wątpliwości, iż także odszkodowanie określone zgodnie z art. 709¹⁵ k.c. znajduje się wśród przypadków uprawniających stronę powodową do uzupełnienia weksla in blanco. Zaniechanie finansującego nie może zaś obciążać pozwanej.

Powód nie ustosunkował się do zarzutów i wniosków apelacji.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja strony pozwanej nie zasługiwała na uwzględnienie.

W pierwszym rzędzie Sąd Apelacyjny podzielił w całości ocenę Sądu Okręgowego co do potrzeby ustanowienia w tej sprawie kuratora procesowego dla pozwanej, której miejsce pobytu nie jest znane (art. 144 12 – 4 k.p.c.). Również na obecnym etapie procesu przesłanki jego ustanowienia nie ustały. Strona pozwana jest więc w tej sprawie należycie reprezentowana i nie została pozbawiona możliwości obrony jej praw.

Nie są też trafne zarzuty strony pozwanej dotyczące błędnych jakoby ustaleń faktycznych Sądu Okręgowego. W uzasadnieniu wyroku, w jego części zawierające rozważania prawne, rzeczywiście znalazło się stwierdzenie, że sporny weksel pełni rolę zabezpieczenia spłaty zobowiązań wynikających z „ramowej umowy sprzedaży i sprzedaży tuczników”. Oczywiście nie odpowiada ono treści spornej umowy leasingu. W świetle jednak jasno wskazanych przez Sąd Okręgowy ustaleń faktycznych, które stały się podstawą orzekania w tej sprawie, należy uznać je za niewątpliwy i pozbawiony znaczenia lapsus. W sprawie niniejszej nie budzi bowiem wątpliwości, że zaskarżony wyrok rozstrzyga – w postępowaniu wekslowym - spór dotyczący należności powoda wynikających z faktu nie wywiązania się przez pozwaną z umowy leasingu operacyjnego nr (...) zawartej 22 września 2010 r. pomiędzy D. B., a (...) i wypowiedzianej przez powoda pismem z dnia 4 sierpnia 2011 r.

W ocenie Sądu Apelacyjnego Sąd Okręgowy prawidłowo też zastosował w tej sprawie art. 6 k.c. i trafnie odczytał zasady, według jakich strony były obciążone ciężarem dowodów. Kwestia ta była też przedmiotem wypowiedzi Sądu Apelacyjnego w tej sprawie w wyroku z dnia 27 kwietnia 2017 r. (sygn.. akt (...)), którego wytyczne Sąd Okręgowy należycie zrealizował. Sąd Okręgowy nie wykroczył w szczególności poza granice wskazane w art. 232 k.p.c., skoro ustalenia dotyczące wypełnienia weksla zgodnie z porozumieniem wekslowym oparł na dowodach (dokumentach) przedstawionych przez powoda, w znacznej części na żądanie strony pozwanej. W uzasadnieniu wyroku z 27 kwietnia 2017 r. Sąd Apelacyjny słusznie stwierdził, że to na pozwanej, która powoływała się na to, że wpisana przez stronę powodową w wekslu kwota nie miała uzasadnienia w objętym zabezpieczeniem stosunku wynikającym z umowy leasingu z dnia 22 września 2010 r., spoczywał ciężar dowodu tej okoliczności, pod rygorem nieuwzględnienia podniesionych zarzutów, w tym poprzez zobowiązanie do przedstawienia odpowiednich dokumentów przez stronę przeciwną. Odpowiadając na zarzuty strony pozwanej Sąd Okręgowy postanowieniem z 17 czerwca 2015 r. zobowiązał powoda m.in. do przedstawienia sposobu wyliczenia kwoty, na jaką wypełniono weksel. Wyliczenie to znalazło się w piśmie z 22 czerwca 2015 r., do którego załączono stosowną tabelę. Mając zaś na względzie to, że w świetle art. 10 Prawa wekslowego ciężar dowodu wypełnienia weksla niezgodnie z porozumieniem wekslowym spoczywa na jego wystawcy, należy uznać za prawidłowe odniesienie się przez Sąd Okręgowy do twierdzeń i dokumentów prywatnych strony powodowej, wyjaśniających sposób wyliczenia sumy wekslowej, w sytuacji gdy strona pozwana skutecznie ich nie zakwestionowała.

Ostatecznie zatem Sąd Okręgowy poczynił w tej sprawie ustalenia faktyczne odpowiadające wynikom postępowania dowodowego, trafnie odczytując rozkład ciężaru dowodów oraz wypełniając wskazania Sądu Apelacyjnego co do dalszego postępowania, wyrażone w wyroku z 27 kwietnia 2017 r. Ustalenia te Sąd Apelacyjny podziela w całości i przyjmuje za własne.

Odnosząc się zaś do zarzutu naruszenia art 10 Prawa wekslowego przez bezzasadne uznanie, jakoby weksel in blanco został wypełniony prawidłowo w sytuacji, gdy deklaracja wekslowa nie przewidywała możliwość uzupełnienia weksla in blanco roszczeniami przysługującymi wskutek wypowiedzenia umowy leasingu (tj. roszczeniami powstałymi po utracie przez umowę leasingu mocy obowiązującej), Sąd Apelacyjny zważył, że również w tej kwestii ciężar dowodu spoczywał na stronie pozwanej. Sąd Okręgowy odnosząc się zaś do zarzutów zgłoszonych przez pozwaną bez poparcia dowodami innymi, niż przedstawione przez powoda, trafnie uznał je za bezpodstawne.

W deklaracji wekslowej strony zastrzegły, że: sporny weksel zabezpiecza spłatę zobowiązań wynikających z umowy leasingu; uprawnionym do jego wypełnienia w każdym czasie jest (...); weksel może być wypełniony na sumę odpowiadającą wszelkim zobowiązaniom finansowym Korzystającego wobec (...), wynikającym z umowy leasingu. W umowie natomiast strony zawarły ustalenie, że jej integralną część stanowią OWUL, a w zakresie nie uregulowanym tymi aktami - odpowiednie przepisy Kodeksu cywilnego. W świetle powyższych ustaleń oraz zapisów pkt 10.9 i 10.10 OWUL Sąd Okręgowy trafnie ustalił uprawnienie Finansującego do wypełnienia wydanego mu weksla: po wypowiedzeniu umowy leasingu; na kwotę obejmującą nie tylko zaległą ratę, ale również należności odsetkowe i odszkodowanie wyliczone stosownie do pkt 10.10 OWUL. Nie budzi bowiem wątpliwości, że są to należności wynikające z umowy zawartej przez strony. Odmienna wykładnia powołanych wyżej zapisów porozumienia wekslowego i OWUL, prezentowana przez stronę pozwaną, zaprzecza ich jednoznaczному brzmieniu oraz zasadom logicznego rozumowania, a także doświadczeniu życiowemu przeciętnego uczestnika obrotu. Przypisanie stronom intencji ograniczenia zabezpieczającej funkcji weksla jedynie na czas do wypowiedzenia umowy, czyniłoby tę funkcję czysto iluzoryczną. Pozwana nie przedstawiła też materiału dowodowego, który miałby służyć ustaleniu odmiennego, zgodnego zamiaru stron, dotyczącego znaczenia powyższych zapisów umowy i deklaracji wekslowej.

Wbrew też zarzutom apelacji Sąd Okręgowy nie zaniechał odniesienia się do zarzutu wypełnienia weksla niezgodnie z deklaracją wekslową. Przeciwnie, poddał analizie w świetle zasad prawa materialnego każdą z należności składających się na sumę wekslową. Temu też służyło odwołanie się do art. 709¹⁵ k.c., który został wskazany, nie jako samoistne źródło poszczególnych roszczeń, a jako przepis prawa materialnego bezwzględnie obowiązujący, wyznaczający

dopuszczalne granice tych roszczeń. Sąd Okręgowy odwołał się więc do niego jedynie weryfikując zasadność zarzutów strony pozwanej dotyczącym wypełnienia weksla niezgodnie z umową stron.

Ostatecznie zatem wszystkie zarzuty apelacji okazały się chybione. Sąd Apelacyjny podziela też ocenę Sądu Okręgowego dotyczącą braku podstaw do uznania, jakoby powód nadużył w tej sprawie służącego mu prawa, uznając za trafną i wyczerpującą przedstawioną w tym względzie analizę działań i zaniechań obu stron.

Z tych względów apelacja strony pozwanej podlegała oddaleniu, o czym Sąd Apelacyjny orzekł, jak w sentencji na zasadzie art. 385 k.p.c., rozstrzygając o kosztach postępowania apelacyjnego zgodnie z zasadą odpowiedzialności za wynik procesu, a o kosztach udziału kuratora – na podstawie art. 9 ust 3 u.k.s.c. i § 1 ust 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 9 marca 2018 r. w sprawie określenia wysokości wynagrodzenia i zwrotu wydatków poniesionych przez kuratorów ustanowionych dla strony w sprawie cywilnej w zw. z § 10 ust 1 pkt 2 i z § 2 ust 6 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie.